

Utbildningsdepartementet

Remiss över betänkandet **Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan** (SOU 2025:8)

U2025/00202

Institutet för mänskliga rättigheter (institutet) har blivit anmodat att lämna ett yttrande över betänkandet **Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (SOU 2025:8)**.

Institutets uppgift är att främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige, med utgångspunkt i våra grundlagar och för Sverige folkrättsligt bindande förpliktelser inom området mänskliga rättigheter. Institutet har även en särskild roll som oberoende nationell mekanism enligt artikel 33.2 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (funktionsrättskonventionen).

Sammanfattning

Institutet för mänskliga rättigheter anser att **trygghet och studiero är viktigt** för alla elevers åtnjutande av rätten till utbildning och delar bilden av att det finns ett problem i skolan som behöver åtgärdas.

Vi menar dock att förslagets påverkan och konsekvenser för mänskliga rättigheter **inte är tillräckligt utredda**. En människorättsanalys saknas, inklusive en tydlig och transparent konsekvensanalys utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), funktionsrättskonventionen och den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen).

Vi ser flera risker med förslagen, särskilt vad avser rätten till utbildning och rätten till icke-diskriminering. I utredningen framhålls att det främjande och

förebyggande arbetet är det som ger bäst effekt för trygghet och studiero. Mot den bakgrunden är det bekymmersamt att utredningsdirektivet begränsar möjligheten för utredaren att lägga förslag i linje med detta.

Vi **avstyrker** förslaget att skollagen (2010:800) ska ändras, så att det ska framgå att vårdnadshavare i **begränsad omfattning** ska erbjudas möjlighet till inflytande över sitt barns utbildning. En begränsning av vårdnadshavares inflytande riskerar att inte vara förenligt med barnkonventionen och inte heller funktionsrättskonventionen, i de fall barnet har en funktionsnedsättning.

Vi **tillstyrker** förslaget att läraren ska kunna visa ut en elev ur undervisningslokalen direkt under vissa förutsättningar. Vi ser dock **en risk** för att åtgärder som utvisning eller kvarsittning kan få diskriminerande effekter genom att vissa elevgrupper drabbas särskilt.

Vi **tillstyrker förslaget** att Skolverket tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) ska ta fram stödmaterial som förtydligar vilka åtgärder som kan genomföras och omständigheterna för dessa. Vi **framhåller** att stödmaterialen måste innehålla information för att förebygga risken för att disciplinåtgärder får diskriminerande effekter.

Vi **avstyrker** förslaget att dokumentationskravet för kvarsittningar och utvisningar tas bort med hänvisning till risken för diskriminering och principen om rättssäkerhet.

Vi **har inga synpunkter på** förslaget att skollagen ska föreskriva att det ska finnas skolregler men betonar vikten av målgruppsanpassning om en sådan föreskrift införs. Skolreglerna bör kunna överklagas samt de konsekvenser som inträffar för enskilda elever till följd av överträdelse av skolregler.

Vi **har inga synpunkter på** förslaget att det ska finnas ett förväntansdokument. Om det finns ett sådant måste det vara tillgängligt för elever och vårdnadshavare med funktionsnedsättning, samt ha ett barnrättsperspektiv och utgå ifrån och beskriva barnens rätt till stöd.

Vi **tillstyrker** förslaget att ordningsomdömen inte bör införas. De riskerar bland annat att leda till diskriminering, särskilt för elever med funktionsnedsättning. Utredningen lyfter även risken för godtyckliga bedömningar om en elevs uppträdande.

Vi **avstyrker** förslagen om särskild undervisningsgrupp, akutskola och avstängning på grund av den bristfälliga konsekvensanalysen utifrån mänskliga rättigheter. Vi ser betydande risker med de föreslagna åtgärdernas påverkan på rätten till utbildning och icke-diskriminering. Vi noterar bland annat att förslagen i utredningen inte har utgått från barns rätt till en inkluderande utbildning.

Vi tycker att det är **särskilt problematiskt**, utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv, att utredningen föreslår att det inte ska gå att överklaga en placering i särskild undervisningsgrupp eller i akutskolan. Vi **ser också med oro** på kvaliteten på utbildningen som erbjuds både eleverna i särskild undervisningsgrupp och i akutskolorna då det finns en risk att barns rätt till utbildning inte tillgodoses i tillräcklig grad. Om akutskola införs i skollagen så måste formerna för åtgärden mer grundligt granskas och det behöver utövas tillsyn över akutskolor.

Vi **tillstyrker** möjligheten att neka tillträde till skolenheten om synnerliga skäl föreligger, under förutsättning att rätten till utbildning tillgodoses genom fjärrundervisning. Distansundervisning får inte användas. Ett beslut om att neka tillträde måste vara tidsbegränsat och kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Vi **avstyrker** förslaget att elever som har varit avstängda endast ska erbjudas kompensationsundervisning ”så långt det är möjligt”. Det strider mot rätten till utbildning. Det samma gäller elever som nekats tillträde till skolenheten.

Vi **tillstyrker** förslaget att information om skolfrånvaro ska standardiseras och samlas in. Informationen måste kunna brytas ner på olika grupper. Samtidigt måste sekretess och respekt för privatlivet skyddas och de etiska principerna för insamling och användning av statistik följas.

Vi **tillstyrker** den översyn som föreslås i utredningen som Skolverket och SPSM ska genomföra av sitt stöd för att förebygga frånvaro och vill lyfta fram att man i

processen behöver involvera funktionsrättsrörelsen och skapa förutsättningar för barns delaktighet.

Övergripande synpunkter

Institutet för mänskliga rättigheter håller med om att det är viktigt med studiero och trygghet i skolan och att problem med hot och våld i skolan måste åtgärdas. Trygghet och studiero skapar grundläggande förutsättningar för att säkerställa alla barns rätt till utbildning. Vi håller med om behovet av åtgärder och delar den problembild som legat till grund för utredningen. Vi anser emellertid att utredaren inte har fått rätt förutsättningar. Kommittédirektivet från 2023 formulerar detaljerade instruktioner om vilka lösningar som ska hantera problemet med bristande trygghet och studiero.¹ Att redan i direktivet fastställa en uppsättning åtgärder reducerar möjligheten för utredaren att identifiera och utveckla lösningar som har bäst förutsättningar att leda till önskvärda förändringar.

Utredningen beskriver att det finns en risk att skolor, i stället för att förbättra lärmiljön, erbjuda en varierad och strukturerad undervisning samt ge eleverna det stöd och de utmaningar de behöver, tar till disciplinära åtgärder som omplacering eller avstängning.² Vi delar denna oro då disciplinära åtgärder kortsiktigt kan upplevas erbjuda enklare lösningar än mer ingripande åtgärder på huvudmannanivå som syftar till att åtgärda brister i system, stöd och i kapacitet att möta de behov som barnen har. Vi vill framhäva att det i utredningens dialoger beskrivs en samsyn kring att det är främjande och förebyggande arbete som ger bäst förutsättningar för ett positivt skolklimat där all personal, inklusive alla lärare, har ett positivt, varmt och stöttande förhållnings- och arbetssätt i bemötande och samspel med elever.³

Barnkonventionen skyddar alla barns rättigheter. Den gäller även för barn som har svårigheter eller är utåtagerande. Även om åtgärder kan behöva sättas in får inte vuxenvärldens ansvar att säkerställa rätten till utbildning för alla barn åsidosättas. Utredningen saknar genomarbetade resonemang om vad som kan

¹ Regeringen Dir. 2023:154 Varaktigt förbättrad trygghet och studiero i skolan.

² SOU 2025:8 s. 221.

³ SOU 2025:8 s. 48 och 88.

leda till goda resultat för de elever som utsätts för disciplinåtgärderna och hur dessa elever kan få en fungerande skolgång och ett bra mående. Vi anser att flera av förslagen inte är tillräckligt utredda avseende konsekvenserna för de barn som uppfattas som ordningsstörande, i enlighet med kraven som ställs upp i barnkonventionen. Flera av de föreslagna insatserna riskerar att inskränka vissa barns rätt till utbildning och drabba vissa barn på ett diskriminerande sätt.

Vi noterar att det förekommer flera parallella utredningar som syftar till att reformera skolan.⁴ Vi gör bedömningen att de samlade konsekvenser av omläggningen av skolpolitiken är svåra att överblicka. Regeringen tycks vara beredd att frångå eller luckra upp den grundläggande skolplikten för en del barn och det är oroväckande.

Ett exempel på detta är den utredning som har tillsatts om Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga som avtjänar fängelsestraff.⁵ I direktiven för utredningen, öppnas upp för distansundervisning⁶ och avsteg från skolplikten.⁷ Vi ser ett liknande förhållningssätt i denna utredning, där skolplikten och rätten till utbildning inte behandlas som orubbliga parametrar i alla barns liv. I denna utredning öppnas det också upp för distansundervisning och man inskränker rätten till utbildning genom att endast erbjuda utbildning ”till den grad det är möjligt”. En människas utbildningsnivå påverkar livserfarenheterna på ett avgörande sätt, bland annat vad avser tillgången till andra rättigheter som rätten till arbete, bostad och rätten till hälsa.

⁴ Bland annat SOU 2025:8 – Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan; SOU 2025:19 – Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande; SOU 2025:18 – Ett likvärdigt betygssystem; SOU 2025:26 – Tid för undervisningsuppdraget – åtgärder för god undervisning och läraryrkenas attraktivitet; En förbättrad skolhälsa (kommittédirektiv) - publiceras mitten april 2025, och; En nationell skolpengsnorm för ökad likvärdighet (kommittédirektiv) – publiceras mitten av juni 2025.

⁵ Ju2025/00631, Uppdrag om Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga som avtjänar fängelsestraff; <https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/uppdrag-om-kriminalvardens-skolverksamhet-for-barn-och-unga.pdf>.

⁶ Distansundervisning är, enligt 1 kap. 3 § skollagen, interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i både rum och tid och är inte tillåtet, förutom under vissa förutsättningar.

⁷⁷ <https://www.skolledaren.se/aktuellt/nyheter/2025/3/ny-utredning-om-skola-for-barn-i-fangelse-vacker-oro/>.

Förslagets påverkan och konsekvenser för mänskliga rättigheter är inte tillräckligt utredda

Vi anser att utredningen saknar en människorättsanalys, inklusive en tydlig och transparent konsekvensanalys utifrån barnkonventionen.

Barnkonventionen är svensk lag sedan 1 januari 2022. I enlighet med barnkonventionen måste ett barnrättsperspektiv beaktas. Det innebär bland annat att barn inte får diskrimineras (artikel 2); att barnets bästa måste beaktas (artikel 3); att barnets rätt till utveckling måste beaktas (artikel 6); att tillräckliga resurser måste avsättas för att främja barnets rättigheter (artikel 4), och att barn har rätt att uttrycka åsikter och få dem beaktade (artikel 12). Barnets bästa som tillvägagångssätt innebär att åtgärder som påverkar barn ska föregås av en bedömning av vilka konsekvenser åtgärden kan få, vilket betyder att en barnkonsekvensanalys behöver göras. Det finns dock inte någon tillgänglig barnkonsekvensanalys för de barn som kommer att bli föremål för de disciplininsatser som föreslås. Barn och ungas perspektiv har inte heller lyfts fram i utredningens arbete och förslagen tycks inte ha arbetats fram med kännedom om vad barn och unga tycker fungerar och inte. Detta är inte förenligt med barnkonventionens krav på barnrättsperspektiv och barnkonsekvensanalys.

En analys behöver också göras utifrån Sveriges åtaganden i förhållande till funktionsrättskonventionen och ESK-konventionen.

Utredaren framhåller själv att det finns en risk att föreslagna åtgärder blir diskriminerande i förhållande till barn med funktionsnedsättning.⁸ Vi bedömer att det också kan finnas en risk för diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och kön och anser att risken för diskriminering behöver utredas ytterligare.

Sveriges åtaganden inom rätten till utbildning

Rätten till utbildning stadgas i artiklarna 13 och 14 i ESK-konventionen. EU:s rättighetsstadga inkluderar också rätten till utbildning samt Europarådets sociala stadga.⁹ Samma rättighet återfinns i barnkonventionen, artiklarna 28 och 29. I artikel 28(2) står det att ”konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för

⁸ SOU 2025:8 s 221.

⁹ Artikel 14 EU-stadgan och artiklarna 10, 15 och 17 i Europarådets sociala stadga.

att säkerställa att disciplinen i skolan upprätthålls på ett sätt som är förenligt med barnets mänskliga värdighet [...].” Av FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté) allmänna kommentar nr 1 (2001) framgår att utbildningen måste genomföras på ett sätt som respekterar barnets inneboende värdighet samt att de stränga gränser för disciplin som anges i artikel 28.2¹⁰ måste respekteras.¹¹

I artikel 24 i funktionsrättskonventionen stadgas att personer med funktionsnedsättning har rätt till utbildning utan diskriminering och på lika villkor som andra. Samma artikel reglerar dessutom en rätt till en inkluderande utbildning för elever med funktionsnedsättning, något som FN:s barnrättskommitté också ställer sig bakom (se mer nedan). Förslagen i utredningen gör avsteg från denna rättighet och driver utvecklingen i motsatt riktning.

Sveriges åtaganden inom rätten till icke-diskriminering

Ovan nämnda konventioner och stadgor föreskriver förbud mot diskriminering i förhållande till rätten till utbildning.¹² Funktionsrättskonventionen (artikel 5) anger att det utgör diskriminering att inte ge elever med funktionsnedsättning det stöd de behöver i skolan, inklusive skäliga tillgänglighetsåtgärder, för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning. Barnkonventionen (artikel 2) säger att alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter och att ingen får diskrimineras.

Förslag till ställningstaganden om specifika förslag

3.2 Säkerställa att läraren kan fokusera på att undervisa utan onödiga hinder

Vi **avstyrker** förslaget att skollagen ska ändras, så att det ska framgå att vårdnadshavare i **begränsad omfattning** ska erbjudas möjlighet till inflytande

¹⁰ Barnkonventionen 28.2. ”Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att disciplinen i skolan upprätthålls på ett sätt som är förenligt med barnets mänskliga värdighet och i överensstämmelse med denna konvention”.

¹¹ FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 1 (2001) Artikel 29.1: Utbildningens mål, para 8.

¹² Artikel 2.2. ESK-konventionen, del 5 artikel E Europarådets sociala stadga och artikel 21 EU-stadgan.

över sitt barns utbildning. Att begränsa vårdnadshavares inflytande på detta sätt är inte i linje med barnkonventionen, artiklarna 5 och 18, som stärker vårdnadshavarens roll i att se till att barnen får tillgång till sina rättigheter, inklusive rätten till utbildning. Det är särskilt viktigt med vårdnadshavarens medverkan i förhållande till elever med behov av särskilt stöd.¹³ Som utredningen skriver pekar forskning på betydelsen av föräldraengagemang i sina barns utbildning och lärande och hur det hänger samman med bättre skolprestationer.

3.3 Möjliggöra för lärare att hantera mindre men frekventa ordningsstörningar på ett mer effektivt sätt

Vi delar utredarens bedömning att när det är fråga om en allvarlig händelse där det förekommit hot eller våld eller kränkande behandling, trakasserier eller sexuella trakasserier så kan det vara berättigat att visa ut en elev ur undervisningslokalen direkt, utan att först uppmana eleven att ändra sitt beteende. Därför **tillstyrker vi** förslaget.

Däremot får utvisningen eller kvarsittningen inte bero på en elevs funktionsnedsättning och/eller ha sin grund i behov av skäliga tillgänglighetsåtgärder.¹⁴ Om det gör det finns det risk för att eleven utsätts för diskriminering. Enligt en rapport från Diskrimineringsombudsmannen (DO) framgår det från anmälningar till myndigheten och från andra rapporter att elever utsätts för trakasserier av skolpersonal, och att trakasserierna har samband med funktionsnedsättning. Anmälarna beskriver att skolpersonal inte verkar förstå vad en viss diagnos innebär utan ställer krav som eleven inte har möjlighet att leva upp till.¹⁵ Elever som har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och annan etnisk tillhörighet än svensk tycks vara särskilt utsatta för diskriminering i skolan samt ha svårare att få tillgång till stöd.¹⁶

¹³ Barnkonventionen, artikel 23, stärker vårdnadshavarens roll för barn med funktionsnedsättning, vilket också funktionsrättskonventionen gör, inledning x.

¹⁴ Diskrimineringslagen, 1 kap 4§ 3p och 2 kap 5§.

¹⁵ Diskrimineringsombudsmannen, Rapport 2024:2, Förekomst av diskriminering 2024 Årlig rapport från Diskrimineringsombudsmannen, s. 92.

¹⁶ Diskrimineringsombudsmannen, ”Berättelser om utsatthet. En analys av diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder”, 2023.

Fler grupper än barn med funktionsnedsättning riskerar att diskrimineras av skolpersonal. I en forskningssammanställning från Barnombudsmannen lyfts att det förekommer att skolpersonal utövar rasism.¹⁷ I en rapport från 2024 beskriver DO att afrosvenska elever bedöms och bestraffas hårdare än andra elever. I många anmälningar beskrivs att afrosvenska elever ofta blir misstänkliggjorda när det händer något i skolan. Företrädare för organisationer i civila samhället uppger att det är vanligt att personal i skolan anklagar afrosvenska elever för saker de inte har gjort. I anmälningar och i dialog med organisationer i civila samhället beskrivs också att afrosvenska elever utmålas som kriminella eller gängkriminella.¹⁸

FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-kommittén) rekommenderade vid den senaste landgranskningen 2024 att Sverige genomför åtgärder som försäkrar att inte disciplinära straff mot elever så som avstängningar och uteslutningar särskilt drabbar elever från marginaliserade och missgynnade grupper.¹⁹

Dokumentationskravet för kvarsittningar och utvisningar tas bort
Vi **avstyrker** förslaget. Det är viktigt att dessa åtgärder dokumenteras för att motverka och för att kunna påvisa eventuella fall där kvarsittningar och utvisningar utgör diskriminering. Principen om rättssäkerhet ska gälla fullt ut för barn, på samma sätt som för vuxna.²⁰ Tillsammans med förslaget om att begränsa omfattningen av vårdnadshavares möjlighet till inflytande gör det att barnet riskerar att hamna i en mer utsatt situation gentemot skolpersonal vid eventuella motsättningar.

Om dokumentationskravet upphör så uppstår en risk att barn kommer att ha svårt att få information om den bakomliggande orsaken till utvisningar. Enligt

¹⁷ Barnombudsmannen, 2021, Om barns och ungas utsatthet för rasism, s. 31.

¹⁸ Diskrimineringsombudsmannen, Rapport 2024:2, Förekomst av diskriminering 2024 Årlig rapport från Diskrimineringsombudsmannen, s. 76-77.

¹⁹ ESK-kommittén, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges sjunde periodiska rapport, 1 mars 2024, UN Doc. E/C.12/SWE/CO/7, para 37 (d).

²⁰ FN:s barnrättskommitté, allmänna kommentar nr 13 (2011) Barnets rätt till frihet från alla former av våld, para 3 (d).

artikel 12 i barnkonventionen har barn rätt att bli hörda i alla frågor som rör barnet, både i förfaranden som initieras av barnet som klagomål om dålig behandling och överklagande av avstängning från skolan, och i sådana som rör barnet och initieras av andra.²¹

Stödmaterial om hur skolpersonal kan agera

Vi tillstyrker förslaget och framhåller att stödmaterialet är viktigt i sammanhanget och att det måste innehålla information om barns rättigheter, inklusive för barn med funktionsnedsättning och om icke-diskriminering. Betoning bör ligga på det förebyggande arbetet och information bör finnas för att motverka att disciplinåtgärder diskriminerar vissa grupper av elever.

3.4 Åstadkomma en varaktigt förbättrad trygghet och studiero med hjälp av skolregler

Vi avstår från att ta ställning till förslaget men vill i sammanhanget betona att det är helt centralt att skolregler anpassas efter olika grupper. Vikten av målgruppsanpassning lyfts också fram i utredningen.²² För elever med nedsatt impuls kontroll, förmåga att planera och/eller förstå konsekvenser riskerar en bestraffning att sakna effekt, utöver att det skapar en risk för att kränka och diskriminera vissa elever.

Skolreglerna bör kunna överklagas samt de konsekvenser som inträffar för enskilda elever till följd av överträdelser av skolregler.

3.5 Använda förväntansdokument som ett verktyg i arbetet med trygghet och studiero

Vi avstår från att ta ställning till förslaget men vill framhäva att det i så fall måste vara tillgänglighetsanpassat till elever och vårdnadshavare med funktionsnedsättning, ha ett barnrättsperspektiv, samt beskriva de åtgärder och

²¹ FN:s barnrättskommittés, allmänna kommentar nr 12 (2009) Barnets rätt att bli hörd, para 33.

²² SOU 2025:8 s. 106.

stöd som barn har rätt att få i samband med sin skolgång både från skola och vårdnadshavare.

3.6 Att införa ordningsomdömen skulle inte bli ett effektivt verktyg i arbetet med trygghet och studiero

Vi **tillstyrker** förslaget att ordningsomdömen inte bör införas. Vi delar utredningens bedömning att ordningsomdömen riskerar att leda till diskriminering, särskilt för elever med funktionsnedsättning. Utredningen lyfter även risken för godtyckliga bedömningar om en elevs uppträdande beroende på hur väl eleven kommer överens med läraren. Utredningen beskriver att de har mött en i det närmaste samstämmig bild av att ordningsomdömen inte bör införas.²³ De refererar även till historiska erfarenheter av att använda ordningsomdömen och att de avskaffats då det var svårt att sätta objektiva och rättvisa ordningsbetyg.²⁴

4.1 Skapa bättre förutsättningar att vidta åtgärder när en elev allvarligt stör andra elevers trygghet och studiero

Särskild undervisningsgrupp, akutskola och avstängning

Vi avstyrker förslagen om särskild undervisningsgrupp, akutskola och avstängning. De åtgärder som föreslås är ingripande och avsaknaden av en fullständig konsekvensanalys utifrån mänskliga rättigheter skapar stora otvetygheter vad avser förslagets effekter. Förslagen riskerar att stå i strid med rätten till utbildning och rätten till icke-diskriminering.

Utredningen redovisar inte hur förslagen om särskild undervisningsgrupp, akutskola och avstängning från klassen är förenliga med barns rätt till utbildning. Förslagen riskerar att stå i strid med funktionsrättskonventionens artikel 24, om rätten till inkluderande utbildning. FN:s funktionsrättskommitté uttryckte 2024 en oro för en ökning av segregande åtgärder inom utbildningsområdet i Sverige. Kommittén rekommenderade Sverige att ”utveckla en nationell strategi för inkluderande utbildning i syfte att gå från segregerad utbildning till

²³ SOU 2025:8 s. 117.

²⁴ SOU 2025:8 s. 116.

inkluderande utbildning.”²⁵ I mars 2022 gjorde FN:s funktionsrättskommitté och FN:s barnrättskommitté ett gemensamt uttalande om att rätten till utbildning omfattar alla barn på lika villkor i samma allmänna utbildningssystem, samt kräver anpassning av utbildningssystemet till varje barns olika utbildningskrav, förmågor, potentialer och preferenser.²⁶

Förslagen behöver även analyseras utifrån risken för diskriminering, både utifrån funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet och kön.

Vi anser att det är **särskilt problematiskt** att utredningen föreslår att det inte ska gå att överklaga en placering i särskild undervisningsgrupp eller i akutskola samtidigt som det är tydligt att åtgärderna är omfattande och kan få förhållandevis stora och långtgående konsekvenser för den enskilde. Som vi nämnt ovan gäller principen om rättssäkerhet fullt ut för barn, på samma sätt som för vuxna.²⁷ Vi **ser också med oro** på kvaliteten på utbildningen som erbjuds eleverna i särskild undervisningsgrupp och i akutskolorna.

Det finns en **risk** att barns rätt till utbildning inte i tillräcklig grad tillgodoses i särskild undervisningsgrupp. Skolinspektionen har 2024 granskat undervisningen i särskild undervisningsgrupp.²⁸ Skolinspektionens bedömning är att undervisningens kvalitet i särskild undervisningsgrupp behöver höjas hos en majoritet av de granskade skolorna då de inte erbjuder en undervisning av hög kvalitet.²⁹

I akutskolorna verkar undervisningssituationen variera kraftigt och det är oklart i vilken mån nuvarande akutskolor tillgodoser elevens rätt till utbildning. I utredningen menar man att denna fråga behöver utredas bättre.³⁰ **Vi håller med** utredningen om att utifall akutskola införs i skollagen, så måste formerna för

²⁵ FN:s funktionsrättskommitté, Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport, para 51 och 52(a).

²⁶ FN:s barnrättskommitté och FN:s funktionsrättskommitté, Gemensamt uttalande: Rättigheter för barn med funktionsnedsättning.

²⁷ FN:s barnrättskommitté, allmänna kommentar nr 13 (2011) Barnets rätt till frihet från alla former av våld, para 3(d).

²⁸ Skolinspektionen (2024) rapport 2024:14 Undervisningens kvalitet i särskild undervisningsgrupp.

²⁹ Skolinspektionen (2024) rapport 2024:14 Undervisningens kvalitet i särskild undervisningsgrupp, s. 14.

³⁰ SOU 2025:8 s. 141.

åtgärden mer grundligt granskas och analyseras och det behöver utövas tillsyn över akutskolor. Vi **vill betona** att de särskilda resurser som behövs för specialskolor och sameskolor behöver säkerställas. Till exempel behöver akutskolor tillgängliggöras för elever med funktionsnedsättning som annars går på specialskolor, och rätten till språk och kultur behöver tillgodogöras för elever som annars går i sameskola.

Elever som har varit avstängda har hittills haft rätt till kompensation för den undervisning som eleven gått miste om på grund av avstängningen. Vi **avstyrker** förslaget att dessa elever nu endast ska erbjudas kompensationsundervisning ”så långt det är möjligt”. Principen att huvudmannen kan välja att avstå från att leva upp till skolpliktens krav är inte rimlig då det strider mot rätten till utbildning. Däremot är det, och bör vara, möjligt att göra anpassningar till barnets behov och situation.

En elev kan nekas tillträde till skolenheten

Vi **tillstyrker** möjligheten att neka tillträde till skolenheten om synnerliga skäl föreligger, under förutsättning att rätten till utbildning tillgodoses genom fjärrundervisning. Det är en mycket ingripande åtgärd och vi hade gärna sett en mer utförlig analys av förslaget, men givet de exempel som utredningen ger på vilka omständigheter som avses med ”synnerliga skäl” och givet huvudmannens ansvar att också säkerställa rättigheterna för elever som har utsatts, eller riskerar att utsättas, för våld tillstyrker vi åtgärden. Ett beslut om att neka tillträde måste dock dokumenteras, vara tidsbegränsat och gå att överklaga till allmän förvaltningsdomstol.

Vi **avstyrker** att möjligheterna att använda distansundervisning ska utökas enligt förslaget. Många elever har svårt att tillgodogöra sig distansundervisning, särskilt elever med funktionsnedsättning. Därför bör distansundervisning användas väldigt sparsamt, i enlighet med den nuvarande lagstiftningen och möjligheterna bör inte utökas. Distansundervisning är, enligt 1 kap. 3 § skollagen, interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i både rum och tid och är inte tillåtet, förutom under vissa förutsättningar.

För att rätten till utbildning ska tillgodoses måste förslaget ändras så att elever som nekas tillträde till skolan har rätt till kompensationsundervisning för den undervisning de gått miste om.

5.2 Samla in och publicera uppgifter om frånvaro

Vi tillstyrker förslaget att information om skolfrånvaro ska standardiseras och samlas in. Vi vill framhålla behovet av att informationen måste kunna brytas ner på olika grupper, då huvudsyftet måste vara att få ökad kunskap om vilka elevgrupper som har omfattande frånvaro för att på det sättet skapa bättre förutsättningar för riktade insatser. Vi noterar att utredningen hänvisar till barnkonventionen och FN:s barnrättskommittés senaste landgranskning, där kommittén uttalar att staten måste arbeta för att minska och förebygga antalet barn som hoppar av och är frånvarande från skolan, bland annat genom att regelbundet samla in data om barn som hoppar av och är frånvarande från skolan som kan användas som underlag vid genomförandet av åtgärder på området.³¹

Vi vill också framhålla att detta frånvaroregister behöver utformas i enlighet med Sveriges människorättsliga åtaganden, bland annat funktionsrättskonventionen, artikel 31, som förtydligar att den information som samlas in ska möjliggöra genomförandet av konventionen samtligt som sekretess och respekt för privatlivet skyddas och de etiska principerna för insamling och användning av statistik följs.

5.3 Förebygga och åtgärda frånvaro på lokal nivå

Vi tillstyrker den översyn som föreslås i utredningen som Skolverket och SPSM ska genomföra av sitt stöd för att förebygga frånvaro och vill lyfta fram att man i arbetet med översynen behöver involvera funktionsrättsrörelsen, inklusive barn, i enlighet med de krav som ställs i funktionsrättskonventionen, artikel 4.3. Vi vill också tillägga att, för att det stöd som utvecklas ska fungera i praktiken, är det

³¹ FN:s barnrättskommitté, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport, para 38(b).

helt avgörande att skapa förutsättningar för elevers delaktighet i utvecklingsprocessen.

Ärendets handläggning

Detta remissvar har beslutats av direktören Fredrik Malmberg och föredragits av utredarna Emma Melander Borg och Cecilia Sandqvist. I den slutliga beredningen har även ställföreträdande direktör Charlotte Palmstierna och enhetschef Eva Glückman deltagit.

Fredrik Malmberg
Direktör